

לימוד היומי דקהילתנו

יום	יום לחדש	יום מוה"ר	ליקוטי ה"א	ליקוטי ה"ב	מסנה ברורה ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך ד"ר משפט
שבת	ג'	נג.	קסו	קסו	חזרה	תשמ"ג	ח, ט
א	ד'	נג:	קסז	קסז	קיד:	תשא-ג	י, יא
ב	ה'	נד.	קסח	קסח	קטו.	תשנ"ד	ב, ג, ד
ג	ו'	נד:	קסט	קסט	קטז:	תשנ"ה	ה, ו, ז
ד	ז'	נה.	קע	קע	קטז.	תשנ"ו	ח, ט, י
ה	ח'	נה:	קעא	קעא	קטז:	תשנ"ז	י, יא, יב
ו	ט'	נו.	קעב	קעב	חזרה	תשא-כ	י, יא, יב

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

351 | פרשת וארא | ג' שבט תשפ"ד

דבר המערכת

בשבוע העבר התכנסו חברות 'שמעו' דקהילתנו בירושלים למעמד סיום ספר 'לקוט אמרים ויאל משה' הנלמד יחד במטרה לברר האמונה הקדושה ולעשות מגן וחומה מול מבול הכפירה בארצנו הקדושה. במסיבה המפוארה נשמעו דברי משפיעי החבורות בגודל החיוב לשמור על טהרת האמונה ועל כך שאחד הנסיונות הקשים ביותר הוא לסבול הכנעה מול גזירת גלות הן בכלליות והן בפרטיות, והיא שגרמה להמון לתעות מעל הדרך הישרה. ולעומת זאת, עלינו לשום כל כוחנו לייקר כל סבילת עלבון והכנעה לרצונו יתברך.

החברים המקשיבים יצאו בלב מרומם להתחיל מחדש לעסוק בבירור האמונה והעמדת יסודות הדת, ולבנות 'תיבת נח' מפני מי המבול כאזהרתה של רבינו הקדוש (שיחות הר"ן ר"כ).

טבעם של בני אדם להזקין ככל שהזמן חולף. אם בשבוע הראשון של שובבי"ם עדיין ישנה התחדשות מסויימת הרי שעם חלוף הימים מתעמעם והולך ברק ההתחדשות, אבל לאמתו של דבר כבר אמרו חז"ל "מעלין בקודש ולא מורידין", כל תוספת קדושה מוסיפה כוחה ביתר שאת, וכפי שאנו רואים בפרשיות אלו בעצמם, איך הגאולה מוסיפה והולכת עד יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה, בנין המשכן והשראת שכניתו בתוכנו וכו', כי כך טבעה של קדושה שהיא מתחדשת והולכת.

בימים אלו, ימי השובבי"ם הקדושים המסוגלים שנועדו לתקן ולחדש בדקי הקדושה, הוא הזמן להתחדש ביתר שאת בחיזוק ועשיית גדרים מחודשים נגד פגעי הטכנולוגיה ושאר מרעין בישין המערערים את יסודי הקדושה ח"ו.

ואם החושך וההסתרה של דור המבול והטומאה התגברו בדורנו כל כך, הרי שהזכייה העצומה בכל התגברות מוכפלת לאין שיעור וערך, וכל גדר קדושה מביהק מסוף העולם ועד סופו.

העורכים

פניני אור

אמרות מהירות מרביה"ק ותלמידיו

כְּשֶׁהָיוּ אֲנִי עוֹבְדֵי ה' הַמְּפֹלְגִים מִתְּפֹלְלִים שִׁיתָן לָהֶם ה' יִתְבַּרַךְ פְּרָנְסָה, הָיוּ מִתְּפֹלְלִים כְּפָרוֹשׁ שִׁצְיָלָם ה' יִתְבַּרַךְ גַּם מִעֲשִׂירוֹת, וְכִמּוֹ שִׁכְתוֹב (משלי ל): **רֵשׁ וְעֶשֶׂר אֶל תִּתֵּן לֵי**. וְכִמּוֹבָא בְּסִפְרֵים שְׁנַסְיוֹן הָעֶשֶׂר קֶשֶׁה יוֹתֵר מִסְּסְיוֹן הָעֲנִיּוֹת.

(שיח שרפי קודש)

הַמְחִידֵשׁ בְּטוֹבוֹ

ה' יתברך עמנו אז ניסים ומופתים גדולים ונוראים מאד מאד אשר לא נשמעו ולא נראו בכל הארץ ובכל הגוים, אשר על ידי כל זה נתגלה שיש אלקים שליט בעולמו לעשות בו כרצונו, כי הוא יתברך ברא את העולם יש מאין ברצונו והוא מנהיג את העולם ובידו לעשות בעולם כרצונו לשנות הטבע בכל עת, לעשות ממים דם ומאור חושך ומחושך אור וכיוצא בזה בשאר המופתים, אשר על ידי כולם נתגלה אמונת אמיתת אלקותו יתברך שהוא יתברך חידש הכל ברצונו, ועל כן בידו לעשות בכל העולם כרצונו, כי כל המופתים היו לגלות אלקותו יתברך שהוא אמונת חידוש העולם."

לא לחינם חוברו יחדיו עבודת תיקון הקדושה עם התגלות אמונה זו, לפי שנסיונות הקדושה הם "עיקר הנסיון והבחירה של האדם בעולם הזה" (שם, קידושין ג, א), ועל כך נטושה מלחמתו האכזרית ביותר של המלך זקן וכסיל שגם הוא 'מתחדש' בכל יום במלחמתו נגד האדם, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל): והתחדשותו היא בהכנסה מחודשת של בלבולי כפירה, להתייחס לעצמנו לפי הטבע והסדר שהעולם נוהג בו ושלא להאמין בחידוש העולם שיכול להשתנות בכל רגע, וכפי שרבי נתן מגלה (לקוטי הלכות, ברכת הרי"ח ד-לב): "זה לעומת זה עשה אלקים, וכמו שה' יתברך מסבב סיבות בכל יום ומחדש מעשה בראשית בכל יום כדי לגלות אמונת חידוש העולם, כמו כן את זה לעומת זה מתגבר הסטרא אחרא והקליפות להסתיר ולהעלים האמונה הקדושה, ולהכניס כפירות וקושיות חדשות בלב כדי לבלבל האמונה הקדושה."

עלינו לזכור היטב: הרגשת זקנה וטבע, שכמו שהיה עד כה כך זה יישאר, הנה חץ מורעל של האויב המבקש המית מיתה עולמית חלילה. זה כל כוחו זוהי מהותו, "ועיקר התגברותו הוא שרוצה להפיל את ישראל לידי זקנה ותשות כח ח"ו, וכן הוא מפיל את כל אחד בפרטיות לבחינת זקנה כאילו כבר נזקק במעשיו עד שאי אפשר לו לשוב ח"ו, ועיקר הגאולה תלויה תשובה, כי הבעל דבר בחינת המן עמלק נקרא 'זקן וכסיל' כי הוא כופר בחידוש העולם כאילו העולם הגשמי הזה הוא ישן וזקן מכבר, רחמנא ליצלק" (שם, תפילין ה, לב).

מי שרוצה לגשת לימי השובבים ולהתחיל להילחם על ידי תפילה כדי לזכות לקדושה, עליו לעמול בד בבד בהתבוננות תמימה בנלמד בפרשיות אלו; השי"ת גילה לנו בבירור שאין מציאות של טבע כדי לתת בדידנו כח להתפלל לשינוי הטבע, לבקש 'לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי', על אף שהלב הקודם מעוות ומקולקל, אולם ביכלתו לברוא לב חדש ולחדש רוח חדשה.

מלבד סגולת הימים, הם גם ימי התבוננות והתחברות למה שהתגלה בימים ההם, 'למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך', לזכור ולהבין שכבימים ההם כן בזמן הזה, השי"ת רוצה לשדד מערכות תבל עבורנו אם נצקע אליו בתום לב לפי כוחנו ומדרגתנו.

ימי השובבי"ם הקדושים, הוא רואה את חבריו זורחים בעבודת הימים הללו, זה בריבוי תהלים ותפילות וזה בלימוד רצופות, האחד בקבלת גדרי קדושה חדשים והשני במיעוט תענוגים, ואילו אצלו, הימים הללו רק גורמים עצבון רוח. פרשיה זו כאובה עד מאד, מה לו לנסות עוד, הוא יודע בבירור מי הוא ומה טיבו, מה כוחו ומה גבורתו, עד כמה הוא מסור ביד יצרו ועד כמה אין הוא בנוי לעמוד מול פיתויים ורצונות, על פי דרך הטבע לא נראה לו שהולך להתחולל שינוי מהותו.

כל המלחמות ברוחניות יסודם ועיקרם בתפילה, ומי שרוצה להתקדש בהכרח שיתעצם בתפילה לפי יכלתו, וכפי שגילה רבינו הקדוש: **"מי שרוצה לזכות לקדושת ישראל באמת, צריך להרבות בתפילות ובקשות ושיחות בינו לבין קונו, כי זה עיקר הכלי זיין לנצח המלחמה"** (ליקוטי עצות, תפלה ב').

כדי להתפלל צריך להקדים ולהאיר בלבנו את האמונה שה' יתברך מחדש בטובו את העולם בכל רגע, זוהי מהותה של התפילה, לבקש מה' שישנה סדרי בראשית ויחדש מציאות חדשה, וכפי שרבינו הקדוש מלמדנו: **"כי התפילה למעלה מהטבע, כי הטבע מחייב כן, והתפילה משנה הטבע**, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש ובידו לחדש דבר כרצונו" (לקו"מ ח"א ז). והוא מוסיף שם שזו היתה מלחמת משה רבינו בעמלק ע"י הרמת ידיו, והכתוב מכנה זאת 'ויהי ידיו אמונה' שפירושו פריסת ידים בתפילה כמובא בתרגום. עמלק נלחם בתפלתו של כל אחד מאתנו על ידי שמכניס בנו מחשבות של טבע וזקנה, הוא מעורר אותנו לחשוב על יכלתנו ועיתידנו לפי הטבע גשמי, ובכך הוא מרפה את התפילה. ולעומת זאת, חלה עלינו חובת ההתחדשות באמונה שה' יתברך מחדש את עולמו בכל עת ושאינו שום טבע מחייב את העתיד להיות, כיון שהתפילה יכולה לשנות את הטבע.

ימי השובבים, ימי תיקון הקדושה, נובעים מכח קריאת פרשיות גאולת מצרים. בפרשיות אלו אנו לומדים את ההתגלות האלוקית שהראתה בעליל כי יש מחדש שביכלתו לשדד מערכות הטבע. זהו אחד מיסודי אמונתנו וכפי שהרמב"ן מביא (בסוף פרשת בא) שתכליתם של המופתים שהראה השי"ת במצרים נועדו לעקור את כפירת הטבע ולהשריש את האמונה וכלשונו שם: "ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ להורות על ההשגחה כי לא עזב אותה למקרים כדעתם ולהורות על החידוש, כי הם שלו, שבאם מאין".

פרשיות אלו נועדו לבנות אצלנו את אמונת חידוש העולם שהם הבסיס והיסוד לכח התפילה; מי שמאמין שיש מחדש כרצונו, יכול לעמוד בעוז מול כל הנפילות והקשיים ולחזור ולהתפלל, מתוך בהירות כי אין שום מציאות מחייבת וכי הכל יכול ועומד להשתנות בפלאי פלאים.

זהו הלימוד הפשוט הברור והעצום שעלינו לחקוק בלבנו בפרשיות אלו, וכפי שרבי נתן מרחיב (לקוטי הלכות, ברכת הרי"ח ד-ח): **"עיקר יציאת מצרים היתה לגלות אמונת חידוש העולם, שעשה**

היצר הרע מכביד את לבו שוב ושוב!

ויכבד פְרעה את לבו גם כפעם הזאת
ולא שלח את העם

פרעה חזר והכביד את לבו שוב ושוב, ועל אף שספג מכות קשות ואיומות, חזר והכביד את לבו פעם אחר פעם, ולא רצה לשלח את ישראל.

ודבר זה מתקיים גם אצל כל אחד מישראל, כשרוצה לצאת מגלות נפשו. שגם אחר שהיצר הרע סופג ממנו מכות קשות, הרי הוא חוזר ומכביד את לבו שוב ושוב.

"כי כל מה שעבר על ישראל ביציאת מצרים יקבלת התורה ואחר כך, וכל המלחמות לכבוש ארץ ישראל, וכל מה שעבר עלינו אחר כך - הכל כאשר לכל עובר על כל אדם שרוצה לזכות לחיי עולם, שבהכרח שיעבור עליו כמה מיני מלחמות בלי שיעור, ובכל עת שרוצה להתעורר ולהתחזק בעבודת ה', מתגברים בכל פעם יותר, ובפרט בהתחלה. כמו שהיה ביציאת מצרים, שתיכף כשבא משה אל פרעה להוציא את ישראל התגרה בהם ביותר ואמר 'לכבד העבודה', כי הסטרא אחרא כשרואה שבא צדיק אמתי בחינת משה ורוצה להוציא איש הישראלי מגלות נפשו, הוא מתגרה ומתגבר עליו יותר ויותר, ומכביד עליו עול העולם הזה והתאוות והפרנסה עד שקשה עליו לזוז ממקומו לשוב לה' יתברך. אבל דרך ישראל עם קדוש, שהם תופסין אומנות אבותיהם בידיהם, ובכל פעם הם צועקים אל ה', ועל ידי זה הם מכניעין בכל פעם פרעה וחילותיו שהם הסטרא אחרא וכילותיהם.

אבל אף על פי שמכניעים, הם חוזרין ומתגברין בכל פעם, וכן פעם אחר פעם כמה פעמים, כמו פרעה שבכל עת שבא עליו איזה מכה נכנע קצת, אבל אחר כך חזר והתגבר, כמו שכתוב 'ויחזק לב פרעה ויכבד את לבו'. ואפילו אחר שהביא ה' יתברך עליו כל העשר מכות והוכרח להוציא את ישראל ממצרים, חזר וקיבץ כל חיילותיו ורדף אחריהם. וכמו כן ממש עובר על כל אדם בכל זמן, וכל אחד יכול להבין בעצמו כל זה לפי בחינתו וערכו איך שעוברים עליו כמה עליות וירידות כמה וכמה פעמים, שכל זה נמשך מבחינה הנ"ל בחינת גלות מצרים. כי עיקר הגלות הוא גלות הנפש, וכל הגלויות מכונים בשם 'מצרים', וכל זה נמשך מענין הנאמר בליקוטי מוהר"ן סימן ע"ב שיש כמה בחינות ביצר הרע, ומריבוי הכוחות והבחינות שיש בהיצר הרע משם נמשך כל זה מה שבכל פעם מתגבר מחדש" (ליקוטי הלכות, שילוח הקד, ד, 1).

אמנם, אם לא ייבהל האדם מהטרדותיו של היצר הרע, שחוזר ומכביד את לבו ומטריד ומפתה את האדם בכל פעם מחדש, ויפנה לו עורף כל פעם מחדש - ייפטר ממנו בסופו של דבר, כמו שנפטרנו בסוף מפרעה הרשע.

וכמו שלמדנו רבינו: "היצר הרע נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה עורף ממנו, אף על פי כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצר הרע, ואינו פונה אליו כלל, אזי היצר הרע מסתלק והולך לו. וכן בתפילה, בענין המחשבות הבאים לבלבל, הוא ממש כנ"ל, שהמחשבה באה כמה פעמים, פעם אחר פעם, לבלבל. וצריך להיות חזק לבלי להסתכל עליה כלל בשום אופן, ואזי תסתלק" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, נא).

שאלה:

דיברתי עם חבר בענין כמה 'מנהגים' הנהוגים בישראל מקדמת דנא, ובתוך השיחה עלתה השאלה האם מצאנו בדברי רבינו ומוהרנ"ת בענין הזהירות לשמור את המנהגים הקדמונים. אשמח אם תוכלו להאיר עינינו במראי-מקומות בענין זה.

תשובה:

גדולי החסידות, ובתוכם רבינו הקדוש, אף הגדילו את מעלתם וחשיבותם - לא רק של התרי"ג מצוות עצמם, אלא - של כל מנהג ודבר שבקדושה.

ורבינו מלמדנו שאף על דבר שאינו מצוה מפורשת אלא "דבר שיש בו רצון השם יתברך" עלינו להתגלגל בכל מיני רפש וטיט עבור כך... "כי צריכין להתגלגל בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת השם ומצוותיו יתברך, ולא דוקא מצוה ממש, אלא כל דבר שיש בו רצון השם יתברך נקרא 'מצוה'. כי יש תרי"ג מצוות, ואלו התרי"ג מצוות יש להם ענפים רבים, וכל דבר שיש בו רצון השם יתברך, שעושיין בו נחת לאביו שבשמים, הוא בחינת 'מצוה', וצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות איזה רצון ונחת להשם יתברך" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, ה).

כוונת רבינו בדבריו אלה הייתה על מנהג ה"תשליך" - שאינו מצוה מפורשת, אלא מנהג ישראל - ולשם קיומה היה מוכן רבינו עצמו להתגלגל ברפש וטיט...

וכפי שמספר מוהרנ"ת: "באותו הראש השנה כשהלך לומר 'תשליך', נחלק ונפל הוא ז"ל ונשאר יושב על הרפש ולכלך בגדו וידו, ותיכף הביאו לו בגד אחר ומים, והחליפו בגדו ורחצו ידו, ולא דיבר על זה מאומה... אחר כך אמר התורה 'תקעו' הנ"ל, ושם בסוף התורה הנ"ל הזכיר על פסוק 'וחמלתי עליהן' וכו', שהאדם צריך להשליך עצמו לתוך רפש וטיט וכו' בשביל לעשות רצון השם יתברך" (ימי מוהרנ"ת, לז).

כשכוונתו להדגיש בכך "שאפילו רק בשביל מנהג ישראל, כמו לילך לתשליך, צריכין לגלגל את עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לקיים המנהג, ומכל שכן בשביל מצוה. ובאמת אנו רואין בכתבי האריז"ל כמה סודות הוא מביא על כל מנהגי ישראל, ממש רזין על רזין מהתיקונים הנעשים על ידם, עיין שם" (מכתבי שמואל, טז).

ואכן, על כולנו להיות מאותם 'תמימים', הנזהרים לקיים את כל "העבודות הפשוטות והמנהגים הקדושים של ישראל", ללא שום התחכמות.

וכאזהרת רבינו:

מנהג ישראל תורה!

"צריך לזהר לקיים העבודות הפשוטות והמנהגים הקדושים של ישראל... ולא כמו החכמים בעיניהם המתלוצצים מזה. כי באמת עיקר היהדות היא פשיטות ותמימות בלי שום חכמות כלל" (ליקוטי עצות, תמימות, ז).

"וחלילה לנו לשנות דין אחד, ואפילו מנהג אחד ממנהג אבותינו, לא תהא כזאת בישראל" (קנאת ה' צבאות, לא).

וכאשר החלו המסכיל"ם הסכלים, החכמים בעיניהם, להתלוצץ ממנהגי ישראל - יצא כנגדם מוהרנ"ת בחרב וחנית, ובהזכירו את דברי אחד מהם הוא נזעק מרה וכותב: "יאבד הלץ הרשע המחבר הנ"ל ולאף כיוצא בו, ודבר אחד מן מנהגי ישראל אל יתבטל" (מכניע זדים, 1).

יאבדו הלצים החכמים בעיניהם, ואנו נמשיך להקפיד על כל קוצו של יו"ד, של מצוות התורה ומנהגי ישראל. וכפי שנתון שם מוהרנ"ת דוגמא בענין הצעקה בקול גדול תיבת 'אחד' שב'שמע ישראל', וכתב:

"והנה זה דרכם כסל למו, שמקשים קושיות וחורקים שינם על הנהגת ישראל הקדושים, אשר אפילו כל מנהגיהם תורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל 'מנהג ישראל תורה הוא', ומכל שכן מה שנוגע ליסוד האמונה הקדושה. והנה זה המטונף המחבר קונטרס ת"ה הנ"ל הסייר מסוה הבושה מעל פניו, ומלעיג על הנהגה הקדושה הנוגע להאמונה, כי הוא מלעיג שם על שישראל קוראים בקול גדול תיבת 'אחד' ומאריכים בה, ומדוע אינם מתביישים מהעובדי כוכבים שלא ילעיגו מהם. אוי! הנשמע כזאת שילעיג אחד על מנהג נוגע ביסוד התורה והאמונה אשר נהגו בו ישראל מימות עולם" (שם, ה).

על החשיבות של כלל המנהגים - אף אלו שאינם סעיף מפורש בשולחן ערוך - נוכל ללמוד מהשיחה דלהלן:

"פעם צם מוהרנ"ת בתענית בה"ב, כששאלו רבי נפתלי: הרי רבינו לא הדיכנו בדרך התעניות? ענה לו מוהרנ"ת: רבינו שבח את ה'סידור העבה', 'דעם גראבן סידור', ושם כתוב שצריך לצום" (שי"ש ק"ב, ב, תשג).

ועל כך מובא: "יש מבארים שמה שלא השיב מוהרנ"ת לרבי נפתלי מכך שתעניות אלו נזכרות בסימן שלם בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תצב) כי מוהרנ"ת רצה להדגיש בזה ש'הסידור העבה' הוא בעל משקל גם בפני עצמו" (שי"ש ק"ה, ת"ב, בהערה).

"ה'סידור העבה' - זה שיש בו את כל התחינות הסליחות והמנהגים היהודיים העתיקים, והשתמשו בו "ההמון עם הכשרים" (כלשון רבינו בליקוטי מוהר"ן תניינא סימן ק"ד) - מהווה מקור חשוב-דין כדי להכריע כיצד יש להתנהג...

לקט ספרי"ם

פנינים מאירים ויחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגר"ם שכנעו שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזכרון.

פרשת וארא

ברוך הוא, הוא שמו, ושמו הוא, ואינו כשאר הנבראים חלוקים משמם ושמן חלוק מהם, אשר על כן לא יוצדק לומר 'לא הודעת', כי השם הוא המדבר, ואם כן צריך לומר 'לא נודעת'.

(בעל שם טוב וארא אות ב)

והתר מחצי עולם לא אכלו דבר מן החי

ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו (שמות ח, כב)

סמך לתפילין דרבינו תם מתלמוד ירושלמי

הנה יד ה' הוי"ה וגו' (שמות ט, ג), והיא איהו רזא הוי"ה דאתמר ביה הנה יד ה' הוי"ה וגו' ובגין דא אוקמה מארי דתלמודא ירושלמי, היות באמצע. [ששתי פרשיות 'והיה' (והיה) אם שמוע, והיה כי יביאך] הם באמצע הפרשיות (כפי שיטת ר"ת).

(הקדמת תיקוני זוהר)

השם ברוך הוא - הוא שמו ושמו הוא ושמי ה' לא נודעתי להם (שמות א, 1). כי השם

(רבנן קדישי, מעשיות ועובדות מגדולי ישראל, אבן עזרא אות ז, עמוד לד)

כיסוי טינוף בפני חפצי קדושה

דרך קביעות. ולפי זה גם בנידון דידן יאה אסור.

ההבדל בין עראי לקבוע

אמנם לכשתבונן נראה שבאמת מוכרח שאין איסור גמור מעיקר הדין לעשות דבר טינוף נגד חפצי קדושה אם הוא רק דרך עראי במקום הצורך, ורק מהיות טוב ומנהג כשר יש לזהר בכך;

כך מוכח מראיית הרמ"ע מפאנו הנ"ל שהתירו חז"ל להשתין עם תפילין מגולים באופנים מסויימים. וכן מוכח מלשון השולחן ערוך בהלכות מזוזה שכתוב בזה הלשון: 'במקום שיש טינוף כגון שתינוקות מצויים שם טוב לכסות המזוזה, הרי שאין חיוב בדבר רק שהוא דבר טוב, ומפורש בבית יוסף שם דאלו בפתחי בתים שהחזירים מצויים שם פטור לגמרי ממזוזה שהמקום אינו מוכבד להניח שם מזוזה, אבל במקום שאין מצוי טינוף כל כך כמו חזירים, רק שהתינוקות מתלכלכים לפעמים טוב לכסות המזוזה.

גם מלשון הרמ"א בהלכות שבת שכתב: 'נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני נרות שבת'. משמע שאין זה חיוב מעיקר הדין רק מנהג. והיינו שבמקום שאפשר נהגו לכסות כל דבר ערוה וטינוף בפני חפצי קדושה הגם שאין חיוב מעיקר הדין.

ולפי זה יתיישב גם מה שמבואר בהלכות קריאת שמע שמותר לומר דבר שבקדושה נגד ערות קטן, דשם מדובר מעיקר הדין במקום הצורך כשצריך לברך, שמותר לברך נגד ערות קטן. ואין הכי נמי דבמקום שאפשר טוב וראוי להיזהר בזה. וכעין שכתב הגר"א בהלכות מילה (סימן רסה ס"ק ט) דאף שמעיקר הדין מותר לברך נגד צואת קטן נוהגים לנקות הקטן מצואתו קודם שמברכים על המילה.

חדר מיוחד לטינוף

ורק במקום שנמצא שם טינוף בקביעות והמקום מיוחד לכך אסור מעיקר הדין להחזיק שם חפצי קדושה, ומטעם זה אסור להכניס תפילין ומזוזות בבית הכסא כיון שהמקום מיוחד לכך (מבואר בסימן מג שם). ומטעם זה אסור להניח מזוזה בבית הכסא ובית המרחץ ובית הטבילה, דכיון שהמקום מיוחד לדבר טינוף וגילוי ערוה פטור ממזוזה לגמרי, ומבואר שם דאפילו עם שני כסויים אין מניחים מזוזה כיון ששניהם נשארים קבועים (י"ד שם ס"ב ד).

מקום המיוחד לפעמים לטינוף

אמנם מקום שאינו מיוחד לדבר טינוף אבל מצוי הרבה פעמים שקובעים את המקום הזה לטינוף או לגילוי ערוה, וכן מקום שקבוע לדבר טינוף אבל אין מכניסים חפצי קדושה רק בדרך עראי, מותר בתנאי שמכסים אותם עם שני כסויים, ולכן כתבו הפוסקים שיש לכסות את המזוזה בחדר שינה עם שני כסויים (י"ד שם בנ"ב), והמכניס כתיב קודש לבית הכסא בדרך עראי יניחנו בכיס בתוך כיס (משנ"ב שם סק"ד). ומטעם זה כתב המשנה ברורה שאלו שמלבישים התינוקות בקמיע צריכים להניח הקמיע כלי בתוך כלי, שכיון שמצוי שהתינוקות נפנים בעודם עליהם הרי

השבוע למדנו דיני ההרחקה מצואה והאיסור להיות בגילוי ערוה בשעת אמירת דברים שבקדושה, ומבואר בפוסקים שכשם שאסור לומר דברים שבקדושה בפני צואה או ערוה מגולה כך צריכים להרחיק כל חפצי קדושה מהם, כדלהלן;

בשולחן ערוך הלכות תפילין (או"ח סימן מ ס"ב ומשנ"ב סק"ה) נפסק שאסור לעשות צרכים בבית שיש בו תפילין עד שיכניסם בכיסוי בתוך כיסוי. בהלכות מזוזה (י"ד סי' רפ"ה ס"ה) נפסק שבחדר שתינוקות מצויים ויש שם טינוף טוב לכסות המזוזה. ברמ"א בהלכות שבת (סס"ג ע"ה) נפסק שנהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני נרות שבת משום ביזוי מצוה, וכן מובא בשולחן ערוך הרב בסוגריים (סס"ג מה) שצריך לזהר לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הספרים.

וכן פסק המשנה ברורה (סימן מג ס"ק כה) 'אותן המלבישים התינוקות בקמיע שכתוב שמות בקלף, צריכים להיזהר להניח הקמיע כלי בתוך כלי, כיון שהתינוקות נפנים בעודם עליהם' ע"כ.

מכל זה יש ללמוד למה שמצוי בכל בית שיש בו תינוקות, שיש להיזהר בעת שמחליפים חיתולים לקטנים שלא לעשות זאת כנגד חפצי מצוה, ספרים, סידורים, מזוזה, נרות שבת וכדומה. וכן בזמן שמלמדים את התינוק, צריכים להיזהר כשהתינוק יושב על הסיר שלא יאה כנגד דברים שבקדושה. אמנם לגופא דינא אין הדבר כל כך פשוט לאיסור כמו שנבאר.

ערות קטן אינו ערוה

בשולחן ערוך הלכות קריאת שמע (סימן ע"ד) מובא מחלוקת אם מותר לקרות קריאת שמע נגד ערות קטן פחות מ' ט' שנים וקטנה פחות מג' שנים, והרמ"א פסק להקל. ולכאורה לפי זה משמע שאין צריך להספיד לכסות הקטנים בפני דבר שבקדושה, שאין ערוותם ערוה.

שיטת הרמ"ע מפאנו בטינוף עראי

גם בהלכות תפילין (סי' מג) מצוינו שבאופנים מסויימים התירו להשתין עם תפילין בבית הכסא שבשדה, ולא חששו משום גילוי ערוה בפני התפילין. ומה הוכיח הרמ"ע מפאנו (ש"ת) שמותר להניח תפילין בבית וללכת עם התפילין ברחוב אף שיצטרך לעבור במבואות המטונפות, דלשעה קלה לא הצריכוהו חז"ל לחלוץ תפיליו. וכן הביא הביאור הלכה (שם ס"ה ד"ה ואחוז) בשם האור זרוע שמותר לעבור לפי דרכו בבית הכסא כשתפילין בראשו כיון שעובר שם דרך עראי ואינו קובע עצמו להיות שם.

ולפי זה לומר שאין איסור להחליף חיתולים בפני חפצי קדושה, מכיון שהוא פעולת עראי ואין קובע עצמו לעשות שם מעשה טינוף.

שיטת הרדב"ז

אכן במשנה ברורה (שם ס"ק כ) הביא בשם הרדב"ז (י"ד סי' לו) שהחמיר מעיקר הדין שצריך לכסות התפילין במבואות המטונפות, ולשטתו אין חילוק אם עובר דרך עראי או

הנחת היד ונישוק המזוזה

אמנם החיד"א בברכי יוסף (שם) הביא בשם האריז"ל שיש להניח אצבע הנקרא אמה על שד"י ולנשקו, ולהתפלל לה' שישמרנו בשם שד"י וחילופו באותיות המאוחרות תכ"ה, שיצילנו מיצר הרע. ע"כ. וכן פסק החיי אדם (כלל טו דין א) 'כשיצא אדם מפתח ביתו ינשק המזוזה'. וכן הוא בקיצור שולחן ערוך (סי' יא סכ"ד) 'לפי שהמזוזה הוא להזכירו יחוד שמו יתברך לכן כשיצא מפתח ביתו וכן כשכנס ינשק אותה'. וכענין זה מצוינו בשולחן ערוך הלכות תפילין (סס"ג מה) כי מנהג החכמים לנשק התפילין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן. ויש לומר דגם הכניסה והיציאה מהבית חשוב כהנחה וחליצת המזוזה.

יש שנותנים את היד על המזוזה ונושקים את האצבע, ולכאורה בפשטות משמע שצריך לנשק את המזוזה עצמה ולא את היד, וכן מובא בספר אור צדיקים למהר"ם פאפירש (אות סט) שכמנשקים את הספר תורה אין לעשות כמו שעושים הרבה מהמון עם שנוגעים בידיהם את הספר תורה ומנשקים את ידיהם אלא יחבק את הספר תורה בשני זרועותיו וינשק הספר תורה בעצמו, ע"כ. וכן ביסוד ושוש העבודה (שער פ"ט) כתב שהוא מנהג בורות.

אכן, בערוך השולחן (שם ס"ד) הבין מדברי האריז"ל שיש לנשק את האצבע שנגע במזוזה. וכן מובא בחיי אדם (כלל י"ד דין טו) שהמנהג לנשק התפילין בשעת משמוש, ועל כרחק הכוונה בנישוק היד. וכן בשבט מוסר (פרק לא) כתב: כשנושק הספר תורה בפיו יאמר 'שקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין'. ואם מנשק רק בידי יאמר 'מצות ה' ברה מאירת עינים'. הרי שיש ענין גם לנשק עם הידים.

השבוע בפרשתינו נאמר 'נֶאְרָא אֶל אֲבְרָהָם אֶל יֶצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׂמִי ה' לֹא נִדְעֵתִי לָהֶם'. ומבאר הרבינו בחיי פירוש הדברים: כי שם 'שד"י' מורה על שם שידוד מערכת המזלות, והוא שם שמירה בתוך הטבע. ואילו שם 'הוי"ה' מורה על שם שידוד מערכות שמעל לטבע, והוא שם שמשנה את הטבע. ואמר הקב"ה למשה רבינו שאצל האבות לא התגלה עם נסים שמחוץ לטבע, אבל ביציאת מצרים יברא חדשות בניסים מפורסמים בשינוי הטבע.

גם במצות מזוזה שהוא שמירה על הבית ועל האדם אנו משתמשים עם שני שמות אלו; כפי שהביא הבית יוסף (י"ד סי' רפח ס"ו) בשם הוזהר (ואתחנן ח"ג רסו). שנוהגים לכתוב שם 'שד"י' ושם 'כז"ו' מבחוץ על הקלף, ושם 'כז"ו' הוא רמז לשם הוי"ה שהם האותיות שאחרי שם הוי"ה. וכן נפסק בשולחן ערוך (שם). ופסק הרמ"א (סי' רפה ס"א) מטעם זה שכשאדם יוצא מן הבית או כשכנס לבית יניח ידו על המזוזה ויאמר ה' ישמור צאתי ובואי.

והנה בדברי הרמ"א מבואר רק שיש להניח את היד על המזוזה, אבל לא כתב שיש לנשק את המזוזה. וכן נראה ממה שציין הגר"א (שם) לדברי הגמרא בעבודה זרה (א.) שכאשר באו חייל הרומיים לקחת את אונקנלס הגר הניח ידיו על המזוזה ואמר להם: מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקדוש ברוך הוא, עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר ה' ישמר צאתך ובואך מתה ועד עולם. ואינו מבואר שם שנשק את המזוזה רק הניח ידיו עליו.

זה חשוב כאילו מכניס כתיב קודש במקום שמצוי לקבוע שם דבר טינוף.

ג' דרגות

נמצא שיש לנו ג' דרגות בזה: א. מקום שמויחד לטינוף ולגילוי ערוה אסור לקבוע שם בקביעות חפצי קדושה אפילו כיסוי בתוך כיסוי. ב. מקום שמויחד רק לפעמים לטינוף, או מקום שמויחד לטינוף ואין קובעים שם החפץ של קדושה בקביעות, מותר בכיסוי בתוך כיסוי. ג. אם שניהם עראי, גם הטינוף עראי וגם החפץ של קדושה עראי, אין צריך כיסוי מעיקר הדין רק ממנהג כשר ומהיות טוב.

המחלוקת של הרמ"ע והרדב"ז

לפי זה נבין את המחלוקת שבין הרמ"ע מפאנו להרדב"ז, כי שם מדובר אם מותר לעבור דרך עראי במבואות המטונפות, וסברת הרמ"ע מפאנו היא דכיון שעובר דרך העברה אין זה נחשב אפילו כנכנס לתוך מקום קבוע של טינוף, ונחשבים שניהם כעראי. ושיטת הרדב"ז דכיון שהרחוב קבוע עם טינוף אסור להעביר שם תפילין ללא כיסוי.

נמצא לענין אם מותר להחליף חיתולים בחדר שיש בו חפצי קודש או ספרים, כיון שהטינוף הוא רק דבר עראי ואינו מיוחד כלל לזה, אין בזה חשש מעיקר הדין, רק מהיות טוב ומנהג כשר ראוי להיזהר שלא יהיה ממש קרוב ונגד החפץ של קדושה. וכן העלה בש"ת מחזה אליהו (ח"א סי' ו). אמנם הרבה נוהגים לעשות ארון ספרים מכוסה בדלתות משום שמצוי שהתינוקות מסתובבים ומטנפים ונזהרים כמה שאפשר.

חדר אמבטיה הפתוח למרפסת שירות

לפי הדברים יש ללמוד עוד, לגבי מה שמצוי כיום בהרבה דירות חדשות שחדר הכביסה פתוח ויוצא מהאמבטיה, ובכמה ספרים חדשים על הלכות מזוזה כתבו שיש לקבוע מזוזה על המשקוף של דלת חדר הכביסה אף שהוא נמצא בתוך חדר האמבטיה, דחדר כביסה חייבת במזוזה, ויש לכסות המזוזה כיסוי בתוך כיסוי. אמנם לפי האמור אין הדברים נכונים וכיון שצריכים לקבוע את המזוזה באופן קבוע על המשקוף אין להניחו בתוך חדר האמבטיה גם עם כיסוי בתוך כיסוי, וכן שמעתי ממורי הוראה.

